

would feast their eyes upon them from the roofs of their houses. The elders of the city did not approve this conduct of the prince and approached the king with the request that Citrasena be taught to behave properly. Hearing this the king got enraged, and in a fit banished him from his country.¹ Citrasena, however, never learnt the reason of his father's anger, but thought, "Surely my father is not to blame. It is the result of my own karma. One must reap what one sows". Consequently without much ado he took leave of his father as well as of his mother. The latter out of affection gave him seven jewels to serve him on his way. Thence he went to his friend, Ratnasāra, to bid him farewell. But Ratnasāra would not allow the prince to depart all alone saying, "a friend in need is a friend indeed." He, therefore, accompanied him to the forest. (1-13)

1. This is a good instance showing that the king
his people's advice and would yield to it even
if it went against his own dear ones. Cf. Agadakumara's
(Meyer : Hindu Tales p. 237-8)

from his mad and impracticable resolve.
(44-58)

As luck would have it, an omniscient monk came there and delivered a sermon. Ratnāsara availed himself of the opportunity and enquired from the monk about the identity of the image. The kevalin said, "In Ratnapura there are the king Padmaratha and his queen Padmaśrī. They have a daughter Padmāvati by name. When she attained the blooming youth, the king became anxious to get her a suitable match. Traits of many young and handsome princes were shown to her, but none of them pleased her, as she hated men.³ The other day she went to the temple of Śāntinātha, where she was seen by Sāgara, a sculptor from Kanakapura who came there on pilgrimage. Knowing that the charming girl hated all men, he felt pity for her and made this image of her" (59-91)

3. For girl's hatred towards men. Cf. Tawney: *History of story III* 260 and note 2, VII 35, 217. *Śukumaracanta IV* (Paṭhak Com. Vol. p. 111)

On hearing this, Citrasena fainted once again. The keralin proceeded to tell the previous story of the prince. "In the Campaka forest, on the bank of a lake, there lived a pair of swans. Once upon a time, a merchant put up there with his caravan. After a bath, he worshipped the Jina and prepared his meal. Before taking it he was looking for an *atithi* to share it with him, when a sage who had fasted for a month passed that way. The merchant was exceedingly glad to see that sage and supplied him food that was acceptable to him. The pair of the swans praised this action of the merchant and won great merit. (92-107)

"After some time the female swan brought forth young ones. One day, unfortunately a fire broke out in the forest. The male bird went out to fetch water to extinguish the fire. When he did not return for a long time, the female suspected his faithfulness towards her and affection for the young ones. She concluded that males are faithless and resolved

At daybreak they entered the city and heard the royal proclamation by beat of drum that whosoever cured the princess Padmāvati of her hatred towards men, would get her together with half the kingdom (151-153)

Citra-ena got a beautiful picture made depicting how the pair of swans had met their death in their previous life. Everybody who saw the picture, admired it greatly. Padmāvati, too, saw him carrying the picture, recalled her previous life and fainted away. When she came to her senses, she realised the true cause of her hatred for men. Meanwhile the prince disappeared and Padmāvati felt the pangs of separation as she no longer hated men. (154-174)

Then on an auspicious day, Padmāvati's father arranged a svayamvara which was attended by a large number of princes from various countries. When they had taken their seats in the proper order, Padmaratha

declared, "Whoever succeeds in bending my ancestral bow, Vajrasāra, shall win my laughter." Then Padmāvati, decorated with lovely ornaments and clothes, entered in svayamvara-compound and doubted if that tender prince could bend that strong bow. The princes of Lāṭā, Karnaṭa, Kāśmīra and Aṅga came forward one after the other to try their luck but failed miserably. Padmāvati was feeling dejected not to find her cherished lover come forward. At last, however, Citrasena appeared there with his friend, and strung the bow. Padmāvati joyfully garlanded him. (176-219)

The other princes could not tolerate this success of an unknown youth and took up arms against him, who, though alone, overpowered them all. Meanwhile a bard announced that the unknown prince was Citrasena, son of Virasena of Vasantapura. This satisfied the vanity of the princes. Then the marriage was celebrated with great eclat.

Some time later, Citra-sena thought of going to his own parents, and took leave of his father-in-law. Padmaratha advised his daughter to serve her father- and mother-in-law and to treat her husband as a god, and bade them farewell. (235-245)

On their homeward journey, they stayed one day under a banyan tree. At nightfall, all went to sleep except Ratnasāra who kept watch. On the banyan tree there lived the yaksa Gomukha and his mate Cakreśvari. The latter asked Gomukha to tell her who the prince was and whither he was bound. Gomukha related the life-story of Citra-sena and remarked "His mother is dead. His father has married a second wife Vimalā by whom he has a son Gunasena. Vimalā is trying to get the kingdom for her own son. In order to gain her end she will persuade Virasena to get rid of Citrasena. When he reaches his city (i) Virasena will offer him a very vicious horse to ride on; (ii) the porch of the gate will be caused to fall on the prince's

head while he passes under it⁵; and (iii) Vimala will serve him with poison in sweets. Lastly (iv) there will be the fear of his being bitten by a poisonous snake. If he escapes unhurt through the efforts of his friend, he shall become king. But if ever the friend mentions these events to anybody, he himself shall be turned into stone." Ratnasāra heard all this. (244-269)

At daybreak the party resumed its journey and in due course reached Vasantapura. Virasena went out to meet his son and offered him a vicious horse to ride on. But Ratnasāra secretly replaced this horse by a gentle one. When they were about to pass through the city-gate, Ratnasāra struck the prince's horse in the face so severely

5. The motif of causing a porch to fall on an undesirable person while he is passing under it is pretty frequent in folklore and literature. Cf. *Mudrarakshasa* where it is reported that Rakshasa's secret agents intended unsuccessfully to murder Candragupta by dropping down the coronation arch while he passed under it. Naunihal Singh, the grandson of Maharaja Ajit Singh met his death by a similar tragedy. There might be some political intrigue behind it.

that the horse stopped and covered a few steps backwards without changing the direction. Suddenly the porch fell upon the people. After reaching the city, Citrasena went to see his step-mother who invited him to a dinner. In response to the invitation, he went to her palace along with his friend and retinue. He was served sweets mixed with poison, but was saved from eating them by the prudence of Ratnasāra who, removing the poisonous sweets, placed in Citrasena's dish pure ones which he had taken with him. (270-298)

Thus defeated in his attempts at the life of his son the king was feeling remorse one day, when the last Tirthaṅkara, Mahāvīra, happened to visit Vasantapura. Hearing of his arrival, Virasena went to listen to his sermon which moved him so much that he installed Citrasena on the throne, and himself, followed by his queen, joined the Order (299-322)

Thenceforward, with Ratnasāra as his

minister, Citrasena began to rule over Vasantapura. He always strove to do good to his people and led a pious life full of meritorious deeds such as charity worship of the Jinās and the like. Citrasena, Padmāvatī and Ratnasāra used to spend their time together; they never separated from each other even for a single moment. One night when the king and the queen were asleep, Ratnasāra served them as a guard with a sword in his hand. It so happened that a black serpent was seen coming down the chain of the bed. Ratnasāra at once killed it with his sword. As ill luck would have it, a drop of blood fell on the upper part of Padmāvatī's leg. While Ratnasāra was removing it, Citrasena woke all of a sudden and enquired what the matter was. Ratnasāra was in a fix; if he told the truth he would be petrified as the yakṣas had prophesied, but if he did not tell it he would incur the wrath of his master and thereby stand in danger of his life. But he was not a man to swerve from the path of duty and virtue. He could not tell a lie.

before Citrasena. So he made up his mind to narrate the whole incident even at the cost of his life. (323—345)

With a firm determination, he began to tell the vakṣa's prophecy and as he passed from one incident to the other, his body commenced turning into stone from the feet to the head. As soon as the narration ended, Ratnaśāra fell on the ground completely petrified (346—59)

At this the king repented and lamented the loss of his dear and wise friend, Ratnaśāra. Finding no remedy to escape from the pangs of separation, he decided to commit suicide. Padmāvatī, however, dissuaded him from committing suicide, saying, "The cowards alone resort to suicide under a difficulty; the wise try to overcome it by other means. I am sure that if we begin giving charity to the poor, the Brahmans, the monks and others, among them, there may come some one who could restore your friend to life. Our object will then be fulfilled." The king agreed to this and opened up his treasures to charity, but

among the innumerable suppliants there was none who could infuse Ratnasāra with life. One day it occurred to Citrasena that perhaps the very vaksa, who had foretold the calamities, might prescribe a remedy. Entrusting the old minister with the burden of the kingdom, he started on the journey and reached the banyan tree where the vaksa and akṣinī lived. At night, at the latter's request the vaksa narrated the whole story, how Citrasena was saved from the fourfold calamity by his friend, Ratnasāra, how the latter was petrified on disclosing the secret when consulted to do so, and how he would regain his original form if a virtuous lady, with her son in her lap, touched all his limbs. Hearing this, the prince returned to his capital. (31a-40)

Fortunately Padmāvatī was pregnant those days and in due course of time she gave birth to a charming son. Great celebrations were held—worship was performed in all the śiva temples for eight days; the poor people were fed, large sums were given in charity. On

the eleventh day a feast was arranged. The child was baptised Dharmasena. Citrasena, who had never forgotten Ratnasāra thought that that was the proper opportunity to bring him back to life. The statue of Ratnasāra was properly bathed. Padmāvati took her son in her lap, meditated upon the Paramesthin mantra, and declared, "Listen, O protectors of the directions, the sun, the moon, planets, saviours of the fields, *vetālas*, *vaimānikas*, gods and all ! If my conduct in mind, speech and action is pure, then Ratnasāra must come to life at the mere touch of my hand !" No sooner did she touch him than he regained his consciousness and all became happy (402—419)

One day as the king was sitting in his court, a messenger came with the news that *Siphakkhara* of *Siphapura* had revolted and waylaid travellers. Citrasena was greatly enraged to hear this news. He ordered his army to march against the offending chieftain. Some days later, when the army was

Introduction

encamped in the Dandaka forest, the king heard at night the moaning of a man. He went in the direction of the sound and found at a small distance a man fettered and nailed to a tree. The king at once set the man free and enquired who he was and why he was in such a plight. Thereupon the man narrated his story thus: "I am Hemamāli, the son of Hemaratha and his wife Hemamālā of Hemapura situated in the North range of the Vaitādhya mountain. With my wife Hemacālā I was enjoying all the pleasures of life. One day we went out on a pilgrimage to the Nandīvara continent. Ratnacūḍa, a wicked Vidyādhara, was enamoured of the beauty of my wife and followed us. Finding a suitable opportunity he put me in fetters and eloped with my wife." This made the king furious with rage. He marched against the Vidyādhara and finding him seated under a tree challenged him, "O a luterer! Where can you go?" In the fight that ensued, Citracūṭa overpowered his enemy.

Fearing death at the hands of Citrasena, Ratnacūḍa put a blade of grass in his mouth and sued for mercy. (420—442)

Life being granted to him Ratnacūḍa related his own story: "I had learnt the Vidyās on the Gandhamādana mount but on my way back, I lost my lore on being attracted towards Hemamālī's wife. I fettered and nailed Hemamālī and eloped with his wife. But on enquiry she turned out to be a girl belonging to my own gotra. On seeing you, King Citrasena, coming to the help of Hemamālī, all my friends ran away and I am left alone to seek forgiveness." Citrasena praised his virtuous conduct and let him go his own way. (450—461)

As a mark of gratitude Hemamālī presented to Citrasena a couple of novelties—a magic cot by which one could fly at will from one place of pilgrimage to another through the air, and a rod that could kill and bring again to life anybody. Ratnacūḍa also presented to the king a pill by eating which a

man could change his form. At last they took leave of Citrasena and repaired to their respective cities. (462—472)

Then Citrasena resumed his march against his enemy, Siphasekhara, and conquered him with the help of the magic rod. He was, however, pleased at the valour of the opposing forces, revived the dead soldiers and appointing Siphasekhara as his governor in Siphapura returned to his capital. (473—494)

He was received by his wife, son, minister and people with great eclat. Citrasena and Padinārati devotedly undertook to observe the twelve vows of a Śīlaka and paid their homage to monks. (495—510)

One day they decided to test the magic power of the rod and resolved to visit the various places of pilgrimage. Through the magic power of the rod they reached the Aṣṭipada mount where Bharata had built the temple, called Siphaniṣadyā. They worshipped and praised the Jinas and returned home (511—541)

Fearing death at the hands of Citravenu, Ratnacūḍa put a blade of grass in his mouth and sued for mercy. (420—449)

Life being granted to him Ratnacūḍa related his own story: "I had learnt the Vidyā on the Gaṇḍhamāḍana mountain but on my way back, I lost my lore on being attracted towards Hemamālī's wife. I fettered and nailed Hemamālī and eloped with his wife. But on enquiry she turned out to be a girl belonging to my own gotra. On seeing you, King Citravenu, coming to the help of Hemamālī, all my friends ran away and I am left alone to seek forgiveness." Citravenu praised his virtuous conduct and let him go his own way. (450—461)

As a mark of gratitude Hemamālī presented to Citravenu a couple of . . . magic cot by which one could fly at will from one place of pilgrimage to another . . . the air, and a rod that could kill and bring again to life anybody. Ratnacūḍa presented to the king a pill by eating wh . . .

On another day, Citraśena was informed about the arrival of a great monk, Damaśāra. He paid homage to the sage and listened to his sermon. He was so much affected by it that he set his son Dharmaseṇa on the throne and himself together with Padmavati and Ratnavati joined the Order. In due course they all attained Mokṣa (642-557).

Manuscript Material

The present edition of Citraśenapadmavaticaitra by Buddhaviśaya is based on the following MSS—

A : belonging to the Bhandar at Ambala City*. Leaves 16; 14 lines to a page; 40 letters in a line. Paper, ordinary. Script, Jain. Legible. Colophon at the end:

सङ्ग १८२४ ना वर्षे मासोत्तममासे शुक्लपक्षे नवमिदित्ये
वार बुधे लषीकृतं ॥ शकलमट्टारक पुरंदरमट्टारक भाल निलकाय
मान श्री श्री श्री १०८ श्री श्री विजयप्रभमूर्तोत्तर नन् शिष्य पंडित

6. Banarsi Das Jani: A Catalogue of Manuscripts in the Panjab Jain Bhandars, Part I, Panjab University Lahore, 1939. No. 838.

able Also cf. *Parīṣiṭaparvan*, Jacobi's Introduction p. ■

(vi) पीठ (322) 'back, surface' Cf Hindi पीठ 'back' from Skt. पृष्ठ.

(vii) सार (62) adj. 'excellent'

(viii) घन (212) adj. 'great, intense' Cf (Gu.) घना 'much'

(ix) कष्टं न याति मित्रस्य (378) 'the misery of the friend does not disappear.'

(x) बलं कृत्वा (201) 'exerting force, showing energy.'

(xi) प्रापूय (144) 'guest'

(xii) ह्वित adj (446) 'challenged, called' Cf Hindi हाँपना 'to challenge'

4. Excessive use of participial construction, e. g. in verses 116-22 there occurs no finite verb

6. Proverbs and quotations from old Sanskrit writers, Pkts and old vernaculars, e.g., Skt. verses 19, 38, 73 and 307 are from the *Pāṇcatantra*; 216 from *Manusmṛiti* VI 46; 364 included in *Subhāṣita-ratna-bhāṇḍigāra*, Bombay, p. 93 v. 21, 343 included in *Subh*

(84), वीणां वाद्यनि (119), मन्मान (109), मन्मनि (207), मन्मुग्म (261) etc etc.

3. Words and idioms taken from Prakrit and vernaculars, e.g.—

(i) आवली, आवलिदा (262, 267) 'calamity'. It is not the same word as आवलि, आवलि 'row, string,' but it is a back-formation from Pkt. आवनिया from Skt. आपद् + ल + इङ्. Cf. Pkt. विञ्जुलिया from Skt. विष्णु + ल + इङ्. The use आवलीनां चतुष्टयम् (267) in the same sense as आपद्चतुष्टयम् (358) supports the suggestion.

Also Cf. Hindi औली 'calamity', औली टलना 'calamity becoming ineffective' Platts in his Hindustani-English Dictionary records:

"H. औल [S. उप + स्रव '] m Great calamity (as a) plague, cholera etc.

"H. आवली or औली f. Any great calamity = औल; mortal danger = अली (H)."

(ii) लग्न(230) 'began, started'. It corresponds to Hindi लगना 'to begin.' In this sense the word is used in Purnabhadra's version of the Padcatantra", e.g., स्वापिमि लग्नः (122, 18), योजयति लग्न

able. Also cf. *Parīṣiṣṭaparvan*, Jacobi's Introduction p 9

(vi) पीठ (522) 'back, surface' Cf Hindi पीठ 'back' from Skt. पृष्ठ.

(vii) सार (62) adj 'excellent.'

(viii) घन (212) adj 'great, intense' Cf (Guj. घणा 'much')

(ix) कष्टं न घनि मित्रस्य (578) 'the misery of the friend does not disappear.'

(x) बलं कृत्वा (201) 'exerting force, showing energy.'

(xi) प्रापूयं (144) 'guest'.

(xii) हस्तिन adj (446) 'challenged, called' Cf Hindi हाँसना 'to challenge'

4. Excessive use of participial construction, e. g. in verses 116-22 there occurs no finite verb.

5. Proverbs and quotations from old Sanskrit writers, Pkts and old vernaculars, e.g., Skt. verses 19, 38, 73 and 307 are from the *Pāṇcatantra*; 216 from *Manusmṛiti* VI 46, 564 included in *Subhāṣita-ratna-bhāṇḍagāra*, Bombay, p. 95 v. 21, 343 included in *Subhā-*

रजित adj. (302) affected.

दम (164, 230) began.

वलय् (443) to cause to be returned.

सन्मान, सन्मानिता (297, 409) wrongly spell.

सम्मान, सम्मानिता.

सन्मुखम् (261 etc.) wrongly written for सम्मुखम्.

ममवसरण (303) an assembly-hall built by.

where a kevalin preaches.

सम् + उद् + नृ (356) to descend.

सामुदायिकधर्मन् (555) deeds done by several,

collectively. Their fruit also is enjoyed collectively.

सार adj. (62) excellent

सिद्धिनिशान (525) name of a temple

पुष्पासन (241) palanquin.

मत् n. (525) m. according to M. W.

स्त्रिष्ट् (153, 391, 393) to destroy the effect of.

हजित adj. (446) shouted to, challenged.

हृदयणोट (119, 166) heart-break.

Lastly I thank the custodians of the
bhandars at Ambala city, Nakodar, Patna
and Zira for kindly lending me the MSS of
this work

Mul Raj Jain

॥ श्रीवीतरगाय नमः ॥

श्रीबुद्धिविजयरचितम् चित्रसेनपद्मावतीचरित्रम्

कल्याणकमलागेहं निःसन्देहं सदादयम् ।

कल्याणविलसदेहं सन्देहं वृषमप्रभुम् ॥१॥

पुण्डरीकमहानन्दं पुण्डरीकवराम्बकम् ।

पुण्डरीकगणाधीशं नत्वा तत्त्वाकरं मुदा ॥२॥

महामेनस्य शीलेन महामेनाममुच्यते ।

चित्रमेननरेशस्य चित्रकारिकथां श्रुत्वा ॥३॥

जम्बुद्वीपाभिषे द्वीपे क्षेत्रे भारतनामनि ।

वसुधावलविख्यातो देशो नाम्ना कलिह्वकः ॥४॥

धनधान्यगृहोदारं गजगोवृलमकुलम् ।

तत्रास्ति क्षिनिशृङ्गारं वसन्तपुरपत्तनम् ॥५॥

यत्र काशः मारिचीरे कलिर्यत्र बनान्नरे ।

मारिः मारिफले यत्र न पुनर्नगरीजने ॥६॥

। ८ निःसन्देहसदो ।

मनीषीष्टावना मत्पयामनाः प्रवरामनाः ।
 व्यवहारिजना यत्र वमन्ति घनदोषमाः ॥२॥
 न्यायवान् श्रीलम्पन्नः प्रजापालनलालयः ।
 उदारमानमस्तत्र वीर्यमेननरेश्वरः ॥३॥
 रूपश्रीमुन्दराकारा माग्यर्माभाग्यमान्दिरम् ।
 रत्नमाला प्रिया तस्य मनीजनमनाष्टिका ॥४॥
 शशीव मञ्जनानन्दी रूपनिर्जितमन्मथः ।
 दाता शुम्भयोः पुत्रः कुमारश्चित्रमेनकः ॥५॥
 वामवस्य गुरुर्मन्त्री श्रेणिकस्यामयो यथा ।
 बुद्धिमाराभिधम्भस्य जातो मन्वीश्वरस्तथा ॥६॥
 रत्नसारः मुनस्तस्य रत्नमारश्चरीररुक् ।
 कुशाग्रतीक्ष्णधीः मौम्यः सर्वज्ञांश्चविशारदः ॥७॥
 अन्योन्यमभवत्प्रीती राजवृत्तमन्त्रिपुत्रयोः ।
 मध्याह्नोत्तरकालीना छायेव ववृधे च सा ॥८॥
 नगरान्तर्ग्रमन्तौ तौ रममाणौ परस्परम् ।
 गृहोपरि समास्य विलोकन्ते पुराङ्गनाः ॥९॥
 ममीक्ष्याथाममीचीनं विचार्य चतुरैर्नरैः ।

मनोमोहाश्रया मन्त्रागनाः प्रागमनाः ।
 मन्त्रागिता यव यमन्ति मनोहरमाः ॥२॥
 न्यायान्न नीलमन्त्रः प्रज्ञापादनलाभः ।
 उदारमानमन्त्रश्च नैऋत्येननमः ॥३॥
 मन्त्रार्थानुन्दगच्छा मायमायमन्त्रिणम् ।
 रत्नमाला प्रिया नम्य मन्त्राज्ञमन्त्रिणा ॥४॥
 मन्त्राज्ञ मन्त्रानन्दी मन्त्रनिर्जितमन्त्रयः ।
 दाता मन्त्राणां पुत्रः कुमारश्चिन्मन्त्रकः ॥५॥
 वामवस्य गुरुमन्त्रा श्रेणिकम्याभयो यथा ।
 पुष्टिमाश्रमिष्यन्मन्त्र जातो मन्त्राधिरमन्त्रा ॥६॥
 रत्नमालः मुन्यन्मन्त्र रत्नमालश्चरितम् ।
 कृष्णग्रन्थिर्गन्धर्वः मौम्यः सर्वशास्त्रविशारदः ॥७॥
 अन्योन्यममन्त्राती राजमन्त्रिपुत्रयोः ।
 मन्त्रादीनरकालीना छायेव वृद्धे च मा ॥८॥
 नगरान्नमन्त्रातो नो रममाणौ परस्परम् ।
 गृहोपरि मन्त्रास्त्र विलोकन्ते पुरातनाः ॥९॥
 समीक्षाभासमीचीनं विचार्य चतुरैर्नरैः ।

भृकुटीमीपणो राज्ञा यावज्जातः ममान्तरं ।
 तावन्नन्तुं ममापानः कुमारो भूपतेः क्रमौ ॥२३॥
 भूपः पराङ्मुखीभूयादापयणस्य रोषतः ।
 पप्रथितयमम्बदं बीटकं नन्दनस्य च ॥२४॥
 वज्रपात इवाकम्माद्गुणितंश्चिन्नयत्यदः ।
 अपरार्थं विना नातां रुष्टः किमु ममांपरि ॥२५॥
 अथवा न पितुर्दोषो दोषोयं मम कर्मणाम् ।
 पूर्वाचीर्णानि कर्माणि ममायान्त्युदयं यतः ॥२६॥
 यद् यावद् यादृशं येन कृतं कर्म शुभाशुभम् ।
 तत् तावत् तादृशं तस्य फलं यच्छति देहिनः ॥२७॥
 कृतकर्मक्षयो नास्ति कल्पकोटिशतैरपि ।
 अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥२८॥
 विचिन्त्येति निजे चित्ते ममालम्ब्य च धीरताम् ।
 प्रणम्य भूपतेः पादौ नन्तुं मातुः क्रमौ गतः ॥२९॥
 राजरोषं समाकर्ण्य सुतोक्तं माध दुःस्विता ।
 पृथिव्यां पतितता मूर्च्छा गता सुस्थोपचारतः ॥३०॥
 ग्रामे वासो दरिद्रत्वं मूर्खत्वं कलहो गृहे ।

मन्त्रिपुत्रो बभाषे तं मित्र माङ्गीकृत्या वृथा ।
 आकाशपुष्पमङ्गाशमेतत् कार्यं हि दुष्करम् ॥५७॥
 हिया मणोरह' तं करे जं करवा समर्प्य' ।
 मग्नि सुरतरु मोगिया कोइ पमारइ हरय ॥५८॥
 इतथ राजपुत्रस्य पुण्यप्राग्भाग्योगतः ।
 ममागात् केवलप्रार्त्ता माधुस्तत्र सुरैर्वृतः ॥५९॥
 कुमारः सह मित्रेण नमस्कृत्य मुनीश्वरम् ।
 विनयामिनमन्मौलिरुपविष्टः कृताञ्जलिः ॥६०॥
 देशनान्नेय पप्रच्छ श्वमारामिधः सुधीः ।
 कस्या रूपानुमानेन केन पाद्यालिका कृता ॥६१॥
 एतद्वचनमाकर्ण्य बभाषे मुनिपुङ्गवः ।
 बग्माकर्ण्य मद्राक्य कर्णमारमुत्तप्रदम् ॥६२॥
 वर्त्तते काश्चनाकर्णिं काश्चनामिषपतनम् ।
 बभानि यत्र बन्वागे बर्णा विमानकोविदाः ॥६३॥
 अनेकशालविज्ञानविद्यकमावतारकः ।
 मृषपागे गुणादानो गुणधीप्तिजन ॥ त्रिया ॥६४॥
 गङ्गुधिमम्भराः पद्म नन्दना विद्यविभूताः ।

प्रथमो धनदेशाग्नयो धनमागो द्वितीयकः ॥६४॥
 तृतीयो गुणदेशश्च चतुर्थस्तु गुणाकरः ।
 पञ्चमः मागणो नाम कलानामेकमागः ॥६५॥
 षष्ठापि षडिनाः कर्म कर्मदा प्रवराजना ।
 अष्टिनाधर्मगः पित्रा कृताः सर्वे पृथक् पृथक् ॥६७॥
 नैवा मध्ये लघुः पुनः मागगण्यो गुणधृक् ।
 विज्ञातानेकाविज्ञानो विनयमेतः यदा ॥६८॥
 द्वादशैर्दद्या नित्यं पत्रिवित्तानुगामिनी ।
 तस्य प्रिया प्रियालापा नाम्ना मरुवती मनी ॥६९॥
 अथ रत्नपुङ्गवो राजा पद्मधामवत् ।
 पद्मधीस्तस्य राज्ञो च पद्मा पद्मापतेरिव ॥७०॥
 तयोः पद्मावती पुत्री पद्मवन्धुग्लोचना ।
 जातरूपवपुर्वर्त्ता मरुप्रामा वीरनश्रियम् ॥७१॥
 अन्धधुरता ममापाना गारुडद्वारभासुगम् ।
 द्वा पद्मरथो राजा वरचिन्ताकुलोभवत् ॥७२॥

नः—

कुलध्वज, शीलध्वज, मनावता च
 विद्या च वित्तध्वज वपुर्वपध्वज ।

1 A लापी ।

रूपरससु ।

तेन पाद्यानिघाम्यं निर्मिजं मागरेण च ।
 पद्मावन्यनुमागेण तद्वपं नाग्निं कृत्रित् ॥६१॥
 पाद्यान्वाः हिल वृत्तान्तं श्रुत्वा भृशवनन्दनः ।
 मूर्च्छांमराप्य तत्कालं पशान पृथिवीनिजे ॥६२॥
 गीतोपवागतः मावधाने भृशवनन्दने ।
 रत्नमारः स दुःस्वाम्मा पुनः पश्यन्तु तं मुनिम् ॥६३॥
 भगवन् मत्सम्प्रा चामी पाद्यानीरूपदर्शनात् ।
 मूर्च्छंया किं पपातंति मन्देहो विद्यते मम ॥६४॥
 सत्कृशालो कृपां कृत्वा केवलज्ञानभास्कर ।
 मन्देहं मम चित्तस्य निरारम्भ निराकुरु ॥६५॥
 ततोवाचमुनिस्त्वामी सुधामधुरया गिरा ।
 शृणु वत्स यथान्ध्रं वृत्तान्तं सुहृदस्तव ॥६६॥
 तथास्मिन् भरते क्षेत्रे देशे द्रविडनामनि ।
 चम्पापुर्यां ममामञ्जे चम्पकाभिषेकाननम् ॥६७॥
 चम्पकागोकपुञ्जागनारङ्गायुरुचन्दनैः ।
 माकन्दकदर्लीनालिकेरराजादनैर्पुनम् ॥६८॥
 जम्बुजम्बीरसुर्जूरबीजपूरद्रुमाञ्जितम् ।
 सालतालतमालागनक्तमालतरुश्रितम् ॥६९॥

स्नेहाद्वैमान्विता हंमो पुण्योय प्रनिशामरम् ॥१०६॥
 पूर्वकर्मविपादन यंगजालानिघर्षणात् ।
 दावानलो ज्वलद्ज्वालाकगलः काननेभवत् ॥१०७॥
 तत्प्रतापाकुलो हंमो हंमी प्रन्याह मन्तरम् ।
 बालरक्षामहं कुर्वे त्रज त्वं जनहेतवे ॥१०८॥
 हंममाह ततो हंमी गच्छ त्वं वारिहेतवे ।
 अपत्यपालने माना ममथां न पिता क्वचित् ॥१०९॥
 रियता हंमी गतो हंमः स्नेहाकुनिनमानमः ।
 सरो गत्वा जलं नात्वा पावदायानि वेगतः ॥११०॥
 दवतापाकुला हंमी मनस्येवं व्यचिन्तयत ।
 निःस्नेहः कानरो हंमो मुक्त्वा मां म गतः क्वचित् ॥१११॥
 तन्नूनं पुरुषाः सर्वे निर्लज्जा निर्दयागयाः ।
 पापिष्ठा मुममेतेषां न कदापि विलोकयते ॥११२॥
 ज्वलदावानले दग्धापत्यपालनतत्परा ।
 दानानुमोदनापुषयात् सम्प्राप्ता मानुषं भवम् ॥११३॥
 अथ रत्नपुरद्रुहे राक्षः पद्मरथस्य च ।
 पद्मश्रीकुक्षिसम्भूता जाता पद्मावती सुता ॥११४॥
 जनमादाय हंमोय गतो न्यग्रोचपादपे ।
 हंमी तावन्मृतां दृष्ट्वा बालकीपतिसंस्थिताम् ॥११५॥

सन्तापमतुलं मातृपित्रोश्च कुरुतेन्वहम् ॥१२८॥
 यदा प्राग्भवमालिख्य पदे त्वं दर्शयिष्यमि ।
 लब्ध्वा जातिस्मृतिं त्वां तु परिगेष्यति मा तदा ॥१२९॥
 एवंविधञ्च वृत्तान्तं श्रुत्वा कणांमृतोपमम् ।
 हृष्टचित्तो मुनिं नत्वा यथागनमगादमी ॥१३०॥
 कुमारो मन्त्रिपुत्रं तं वभाषे मित्रवत्सल ।
 कथं पद्मावनीं कन्यां परिगेष्या मयाधुना ॥१३१॥
 रत्नमारस्ततोषोचन् कुमार ! शृणु मद्बचः ।
 गत्वा रत्नपुरद्वङ्गे कुरु कार्यं यथोचितम् ॥१३२॥
 चेतसीति विनिश्चित्य प्रस्थितौ तत्पुरं प्रति ।
 अनेकाश्चर्यमभूषणां पश्यन्ती पथि भूमिकाम् ॥१३३॥
 कियद्विधां परैस्तौ च प्राप्ता रत्नपुरान्तिके ।
 पश्यन्ती नगरोद्यानं तरुराजिविराजितम् ॥१३४॥
 वार्धक्यपतङ्गागानि प्रपादेवकुलानि च ।
 क्रमादालोकयन्ती तौ प्राप्ता गांपुष्पमन्त्रिणी ॥१३५॥
 धनञ्जयस्य तत्रास्ति यश्चस्यायतनं वरम् ।
 रात्रौ तत्काणके मुनी मन्त्रिमूराजन्दनी ॥१३६॥
 रात्रेः कृष्णचतुर्दश्यां व्यर्त्ताने प्रहरद्वये ।
 मिनिता भूतवेत्तानराशयाः किञ्चिदप्यः ॥१३७॥

अथ मे सकलं जन्म मफलं मेव जीवितम् ।
 अथ मे सफला यात्रा यन्नातं तव दर्शनम् ॥१४७॥
 विनयावर्जितो यश्चो हृद्योवोचद्विदं वचः ।
 कुमार मत्प्रसादेन संग्रामे विजयोस्तु ते ॥१४८॥
 राजराजं मुदा नत्वा वरं लब्ध्वा वराशयः ।
 चित्रसेनकुमारोऽथ ममागान्मित्रमग्निधौ ॥१४९॥
 वीरसेनसुतः भाररत्नमारसुहृत्पुत्रः ।
 वरलब्ध्यादिकं सर्वं वृत्तान्तश्च न्यवेदयत् ॥१५०॥
 पूणां यक्षपतेषां च विभाता च विभावरी ।
 कुमारो मन्त्रिपुत्रश्च प्राप्तुस्ती चतुष्पथे ॥१५१॥
 तस्मिन्नवमरे तत्र नृपः पद्मस्थाभिधः ।
 पुत्रीविवाहमुद्दिश्य घोषणामित्यकारयत् ॥१५२॥
 यः कोपि पुरुषद्वेषं सुतायाः स्केदयेन्नरः ।
 अर्धराज्यं सुतां तस्मै निःसन्देहं ददाम्यहम् ॥१५३॥
 आकर्ण्य घोषणामेवं हर्षपूरितमानसः ।
 रत्नमारमुत्सं दृष्ट्वा कुमार इदमब्रवीत् ॥१५४॥
 बान्छितार्था हि मिष्यन्ति प्रायः पुण्योदये नृणाम् ।
 मित्र साहाय्यमेनते तत्सुवर्णस्य गौरभम् ॥१५५॥
 एतमुक्त्वा कुमारं गम्यत्वा तद्ज्ञानिनो वचः ।

तावद्भानकर्मयुक्ता दग्धा हंसो दवाग्निना' ॥१३॥
 दष्ट्वा दवाग्निना' दग्धां त्रिषां वानोरगिस्थितान् ।
 दुःसूराकुलं हंसो हृदयस्फोटनो मृतः ॥१४॥
 एवं विप्रपटं दष्ट्वा ज्ञानज्ञानिभृतिभृतिः ।
 मूर्च्छंषाकुलचित्ता मा पतिता पृथिरीननं ॥१५॥
 शीतोपचारतः सुस्थोभूता चिन्नपर्णीति मा ।
 मद्वियोगातुरस्यान्तो हा हा हंसो मृतः किमु ॥१६॥
 पुरुषेषु मृषा द्वेषः प्रचक्रे मृदया मया ।
 एष चित्रचरो धीरो जीवो हंसस्य नान्यथा ॥१७॥
 ममोभिः सार्द्रमित्येतां वार्तां यावन्करोत्यमी ।
 कुत्रापि कुमरस्तावद् गतां विप्रममन्वितः ॥१८॥
 क्षणान्तरं कुमारी तं यावन् पश्यति नाग्रतः ।
 नरत्रिधवरं तावत्तद्वियोगाद् हरोद् सा ॥१९॥
 क्व गतश्चित्तचोरोऽसौ ममोषित्वा च मानसे ।
 धूर्तेन धूर्तता वाढं हा सखि त्वं तस्मान्नय ॥२०॥
 'वसिष्ठस्य मुञ्चद्विषण् जीवं गदिङ्गस्य कस्य चलिप्रो
 सहवासधरविडम्ब गंगमि गङ्गो न मुञ्चद्वसि ॥२१॥
 एवञ्च विलपन्तो मा भर्तुर्दुःखेन दुःसिता ।

तावद्भानकर्मयुक्ता दग्धा हंमो दवाग्निना' ॥१६४
 दृष्ट्वा दवाग्निना' दग्धां त्रिषां वानोऽगिन्धिताम् ।
 दुःस्वपूराकुनो हंमो हृदयस्फोटतो मृतः ॥१६५
 एवं चित्रपटं दृष्ट्वा ज्ञानज्ञानिष्पृतिष्पृतिः ।
 मूर्च्छंयाकुलचित्ता मा वनिता पृथिवीतले ॥१६६
 शीतोपचारतः सुस्थोभूना चिन्तयतीति मा ।
 मद्वियोगातुरस्त्वान्तो हा हा हंमो मृतः किमु ॥१६७
 पुरुषेण मुखा डेषः प्रचक्रे मृदया मया ।
 एष चित्रधरो धीरो जीवो हंमस्य नान्यथा ॥१६८
 मर्माभिः सार्द्धमिन्त्यतां वार्तां यावत्करोत्यमी ।
 कुश्यादि कुमरस्नातद् गता मित्रममन्वितः ॥१७०
 क्षणान्तरे कुमारी तं यावत् पश्यति नाग्रनः ।
 नरस्त्रिधरं तावत्तद्वियोगाद् हरोद् सा ॥१७१
 क्व गतश्चित्तवीरामी ममोपित्वा च मानसे ।
 धूर्तेन धूर्तिना वाद् हा ममि त्वं तमानय ॥१७२
 'वमिउग मुञ्जद्विषण् जीवं गद्विउग कथं चलित्वां सि ।
 सहवामधरविट्ठग गंयमि गथो न मुञ्जद्वमि ॥१७३
 एषश्च विलपन्ती मा भर्तुर्दुःखेन दुःखिता ।

जदाय परिपन्मगां दत्तनाला परम्परम् ।

लज्जाशोचदो राजा विद्वामनमुपाययो ॥२०२॥

कणाटिगः समुत्थाय कन्या भुजपराक्रमम् ।

यावद् गृह्णाति कोदण्डं कन्याचरणनभ्यटः ॥२०३॥

तावत्कृतकणाटोपान् दृष्ट्वा मयां भयार्दितः ।

त इत्यनोकि सभालोकेः मनालं' दमिनुश्च तैः ॥२०४॥

काश्मीराधिपतिर्वीरोभिमान्यतुलदिक्रमः ।

यावद् व्रजेद्धनुःपाथे कर्नारूपचमत्कृतः ॥२०५॥

पीडितः पीडया तावत् पतितः पृथिवीतले ।

हमितः पपंदानोकैलंजितः स्वासने गतः ॥२०६॥

एवमद्वाधियो भूयो यावद् गच्छति चाग्रतः ।

देवताधिष्ठितं तावद् दृष्ट्वा ज्वालाकुलं धनुः ॥२०७॥

भीतः सकललोकानां हास्यकोलाहलाकुलः ।

व्रपानतमुष्वाभोजी निविष्टश्च निजासने ॥२०८॥

ततः पद्मस्थो राजा चिन्तयामास चेतसि ।

अप्राप्तवान्छिता पुत्री कं वरं परिश्लेष्यति ॥२०९॥

कन्याप्यचिन्तयच्चिते नागतः प्राणवह्नयः ।

नूनं स्वयम्बराचारो जातो व्यर्थो ह्यभाग्यतः ॥२१०॥

आरोपितं धनुर्दृष्ट्वा कुमारां कुमरम्य च ।

वर्ममाला गले शिमा परमानन्दतन्तः ॥२१॥

अश्रान्तम्य गले पुंसो दृष्ट्वा मालां प्रलम्बिताम् ।

रुष्टाः सर्वेपि भूपालाः मायुधाः समुपस्थिताः ॥२२॥

अजानन्त्या कुमारांसां घृतमन्त्रिक महामहं ।

नीचान्मानं निदर्यन्तं गर्हाप्यामो वयं कनीम् ॥२३॥

उर्ध्वरेवं श्रुवाणाम्ने इमश्चन्यमन्त्रमन्त्रकाः ।

कठोरकवचव्रतपग्निव्रतवपुलताः ॥२४॥

तुरङ्गमगताः केचित् केचिदन्तः प्रलम्बिताः ।

शताङ्गसंस्थिताः केचिन् महर्ष्यामाय दूर्वाकिरे ॥२५॥

घनञ्जयाभिर्धं यक्षं चिन्तयित्वा स्वचैतमि ।

मारोपमः कुमारोपि गणायाभिमुखः स्थितः ॥२६॥

महर्ष्याम दास्ये जाने कुमारेण समन्ततः ।

एकेनापि जिताः सर्वे मृगेशेन मृगा यथा ॥२७॥

गजा पद्मरथो यावन्निवारयन्ति भूपतीन् ।

अकम्मादाह मदश्च कुमारविरुदाचलीः ॥२८॥

थीवमन्तपुराधीशवीरमेननृपाङ्गजः ।

कुमारश्चित्रमेनोमौ चिरञ्जयतु भूतले ॥२९॥

इति कर्णामृतं वाक्यं श्रुत्वा पद्मरथोब्रवीद् ।

अधमा मातुर्नैः स्याताः शत्रुर्गैश्चाधमाधमाः ॥२३७॥
 रत्नमास्तनो गन्वा गङ्गो विव्रसिका व्यधात् ।
 यदाद्यापयानि स्वामी गम्बने स्वगृहं प्रात ॥२३८॥
 निर्मिते दर्शने देव मातृपित्रोर्विद्यांगिनोः ।
 वासरा बह्वो ज्ञाताः प्रमद्याज्जं प्रयच्छ तत् ॥२३९॥
 अथ पद्मरथा राजा श्रुत्वा मन्त्र्युद्धितं वचः ।
 स्वजामातृप्रयाणाय मामग्रीं कृतवास्तनः ॥२४०॥
 प्रयाणममये पुत्रीं समार्गस्य सुखामने ।
 मातृपित्रादिको लोको दत्ते शिक्षामिमां वराम् ॥२४१॥
 शत्रून्शत्रुगुरुभूषा' करणीया निगन्तरम् ।
 भर्ता देव इवाग्राध्यः स्त्रीणां भर्ता हि देवता ॥२४२॥
 दत्त्वा शिक्षामिमां पुत्रीं मिलित्वा स्वजनैः ममम् ।
 कुमारश्चालितो राज्ञा मृतार्सन्वममन्वितः ॥२४३॥
 शनैकनगरग्रामान् ममल्लहृद्य क्षिपद्दिनैः ।
 परयन् कुतूहलं मार्गे वने प्राप्तो मनोरमे ॥२४४॥
 न्यग्रोधपादपम्नत्र काननेस्ति मनागम् ।
 महाशाम्वाप्रशाम्वायत्पत्रराजिविगजितः ॥२४५॥
 अथ तस्य तरोः गीतच्छायायां मैनिकाः स्थिताः ।

कुमारः परमानन्दात्रिनाम जनककामी ॥२७३॥
 पृष्टा च कृत्रिमप्रमणा सुतस्य कुशलादिकम् ।
 पुत्राधिरोपणार्थञ्च ददौ दृष्टतुरङ्गमम् ॥२७४॥
 चातुर्षान्मन्त्रिपुत्रेण सदृशान्यन्तुरङ्गमः^१ ।
 मञ्चारितश्च^२ तत्कालं न ज्ञानं केनचित् पुनः ॥२७५॥
 बाधमानेषु बाधेषु बद्धापनपुरस्सरम् ।
 जयमुच्चरत्सु मट्टेषु गीतगानमनोरमम् ॥२७६॥
 यावत् प्रतीलीमायातः महेन महताथ नः ।
 तावदागत्य मित्रेण तुरङ्गो बद्धने हतः ॥२७७॥
 पश्चात्पादैर्मनागेप चचाल वसुधावने ।
 प्रतीली महसा तावत् पतिता सा जनापरि ॥२७८॥
 लोके हाहारवो जातां विलक्षोभून्महीपतिः ।
 कुमारो मन्त्रिपुत्रेण रक्षितो मृत्युमहृटात् ॥२७९॥
 अथ विस्मयचित्तोमी वीरसेननरेधरः ।
 आनयन्नन्दनं गेहे प्रीतिस्तद्विनयादिना ॥२८०॥
 कुमारश्चित्रसनाख्यः मथामः सद्धने निजे ।
 उपमातुः पदद्वन्द्वं ननाम प्रीतिमानमः ॥२८१॥
 मातरते कुशलं देहे पुत्रे च कुशलं तव ।

१ A नत्समोऽन्यः; C अन्यतुः । २ A संवारितश्च ।

कुमारः परमानन्दाग्रनाम जनकक्रमा ॥२३॥
 पृष्टा च कृत्रिमप्रेम्णा मुनस्य कृगनादिकम् ।
 पुत्राविशेषणार्थेन दृष्टी दुस्तुर्गुणम् ॥२३॥
 चातुर्षान्मन्त्रिपुत्रेण मरुगोन्यस्तुर्गुणम् ।
 मद्यागितश्च तन्कालं न ज्ञानं केनचित् पुनः ॥२३॥
 वाद्यमानेषु वाद्येषु वट्टापनपुष्पम् ।
 जयमुधरस्तु मट्टेषु गीतमानमनोरमम् ॥२३॥
 यावत् प्रतीलीमायातः महेन महताय मः ।
 तावदागत्य मिश्रेण तुर्गुणां वदने हतः ॥२३॥
 पश्चात्पादैर्मनागेष चचाल वसुधातले ।
 प्रतीली सदमा तावत् पतिना मा प्रतीपरि ॥२३॥
 लोके हाहारधो जातो विलशोभून्महीपतिः ।
 कुमारो मन्त्रिपुत्रेण गन्धितो मृत्युमहृटात् ॥२३॥
 अथ विष्मयचित्तोमी वीरसेननरेधरः ।
 आनयन्नन्दनं गेहे प्रीतस्तद्विनयादिना ॥२४॥
 कुमारश्चित्रसनाख्यः संप्राप्तः मदने निजे ।
 उपमातुः पदद्वन्द्वं ननाम प्रीतमानमः ॥२४॥
 मातस्ते कुशलं देहे पुत्रे च कुशलं तव ।

भाजने वीरसेनस्य मुक्ताः सुन्दरमोदकाः ॥२६१॥
 कुमारं मह मित्रेणापविष्टं च भाजने ।
 कुमारभाजने मुक्ती मोदकी तु नवा पुनः ॥२६२॥
 मोदकी दृष्टमात्री तु हस्तनाथविद्यया ।
 गृहीती मन्त्रिपुत्रेण परी मुक्ती स्वपार्थनः ॥२६३॥
 मोदकानन्तरं शालिमुद्गदानिमनोहरम् ।
 सद्यस्कषृतसंयुक्तं स्फुण्डध्यादिगौरसम् ॥२६४॥
 जनकेन समं भुक्त्वा गुचीभूय ममुत्थितः ।
 चित्रसेनकुमारोमी मानसे मुमुक्षु भूयम् ॥२६५॥
 ततश्च तिलकं कृत्वा दत्वा ताम्बूलमुत्तमम् ।
 परिधाप्याम्बरालङ्कारादिकं प्रेषितां गृहे ॥२६६॥
 पद्मावती स्नुषा स्फूर्जदलङ्काराम्बरादिना ।
 यथूसन्मानिता कामं समायाता निजे गृहे ॥२६७॥
 देवानुकूल्यतः पुंसामथवा पुण्ययोगतः ।
 सुधापते विषं सर्पः पुण्यमालायते रयात् ॥२६८॥
 यद्यप्यस्ति धराधीशो विमलाविप्रतारितः ।
 तथापि चित्रसेने च वात्सल्यप्रेमतत्परः ॥२६९॥
 कियत्यपि दिने राजाचिन्तयन्नक्रमज्ञसा ।
 मङ्गले मारणापायमचिन्तयमहं हहा ॥३००॥

सम्पत्ती नियमः शक्ती महत्तं यौवने व्रतम् ।

दारिद्र्ये दानमत्यल्पं मदान्नामाय जायते ॥३१०॥

मायं व परकलनं जी मज्जङ्ग कंचलं कयारसम् ।

जीनेसु य कुण्ड दयं मो पुग्गिओ जंगमं नित्यं ॥३११॥

उपदेशमिति ध्रुत्वा राजा राज्यधनादिषु ।

रागं मुमोच वैराग्याजलात् कीमुम्भवस्तवत् ॥३१२॥

वीरमेनो गृहे गत्वा पृष्ठामान्यं शुभं दिने ।

विप्रमेनाभिधं पुत्रं निजराज्ये' स्वयेगयत् ॥३१३॥

शृण्वन्तु मङ्गलो मुपा ॥ सर्वे सम्प्रीरवरास्तथा ।

स्थारितोऽस्ति सुतो राज्ये माननीयो हि मन्मथः ॥३१४॥

त्यक्तमोदस्ततो राजा मुक्कलावपनि त्रियाम् ।

मध्यगीत्या त्वया स्वयं दीक्षायां वयमुत्सुकाः ॥३१५॥

इति गङ्गा वनः ध्रुत्वा त्रियाध्वेनं स्वजिह्वयत् ।

स्वां त्रिना प्राणनाथादं कथं प्राणान् पराम्यमून् ॥३१६॥

शृङ्गायः सुन्दरास्तावन् नावद्राज्यं सुमप्रदम् ।

मीलां भागा वगस्तावद् यावद् भनो हि मन्निधी ॥३१७॥

वीरमेनस्ततोऽदीनावदीन सुतोऽप्ययम् ।

मान्यमानस्तवान्यवन्तं मन्निध्वनि सुमप्रदः ॥३१८॥

सर्वपापहरं' मम्यत्करं दुःखविदारकम् ॥३२८॥
 इति मन्त्रिवचः श्रुत्वा पुण्यप्रवणमानसः ।
 जीर्णोद्धारान् विनिर्माति दीनोद्धरणकर्मठः ॥३२९॥
 अमारिपटहोद्घोषं स्वदेशेकारयन्नृपः ।
 पोषं सार्धमिकासाञ्च जिनाचारं कुरुते सदा ॥३३०॥
 एवं विघ्नभरार्घीशः प्रियया प्रिययान्वितः ।
 रत्नमारमस्रः सारं पुण्यं पुष्पाति नित्यशः ॥३३१॥
 आसने गमने पाने भोजने जिनपूजने ।
 शयनेपि समासज्जास्तिष्ठन्त्येते श्रयोपि हि ॥३३२॥
 करवालस्फुरत्पाणिः' स्वामिभक्तिपरायणः ।
 रत्नमारो महामात्यो नित्यं प्राहरिकोभवत् ॥३३३॥
 तेषां श्रेयामि भूयामि प्रमोदात् कुर्वतां सदा ॥
 भुज्जानानां वरान् भोगान् गते काले क्षिपत्यपि ॥३३४॥
 अधान्येधुरिमावर्षा मनिद्रं सुसपोस्तपोः ।
 श्यामलः पद्मगोदशि पल्लवहोपरि मन्त्रिणा ॥३३५॥
 यथोक्तं वचनं श्रुत्वा खड्गमादाय वेगतः ।
 पातितस्तेन पातेन भूमौ पारी भुजङ्गमः ॥३३६॥
 राक्षसा बहुप्रदेशे च पतितं सर्पशोणितम् ।

एतद्भवनमाकलयं स्वमातः कृतानिधिः ।

मादमत्र समानम्य चमापं यत्रमापितम् ॥३४६॥

परिणीय प्रियामितामागच्छन्नात्र वनने ।

म्यिता वटनगंमूले जानन्ति स्वामिनः स्वयम् ॥३४७॥

पुनः दुष्टनुग्दोन्यावनिष्ठा विनिवागिता ।

न ज्ञाता स्वामिनान्येन मानवेनापि केनचित् ॥३४८॥

कथितं वचनं यावद् मृषनेम्नन मन्त्रिणा ।

मज्जातो जालुमाग्रस्तु मयो मर्त्या दृषन्मयः ॥३४९॥

विप्रसेनावर्णागेनाग्रतो जल्पन्ति मापितः ।

मन्त्रिराजः समाचष्टे द्वितीयावनिष्ठावपि ॥३५०॥

त्वपि प्रतोन्नोमापाने यावदस्यो हतो मुञ्चि ।

पातिवय ययी वधात् प्रोर्णा तावदावतत् ॥३५१॥

तद्वयः कथनावातः इती यावद् दृषन्मयः ।

एतर्भूमिमुक्तामालि जार्त किं ह तदग्रतः ॥३५२॥

राजन् जनन्या ते मोदको परिवेषित्री ।

मुक्ती मयाज्ञापि न तत्त्वया ॥३५३॥

तृतीयावनिष्ठावदि यावन्मित्रेण रंहमा ।

ये ... कथं यावत्स मन्त्रिराट् ॥३५४॥

कान्ता पुनः पुनो मदीमुक्ता ।

महायाम्नादगा ज्ञया यादगा भविन्यता ॥३६४॥

मित्रं विना वृथा राज्य वृथा देगा वृथा सुखम् ।

वृथा कागा वृथा मन्यं किं पुनर्जीवितं वृथा ॥३६५॥

तद्वियोगानुरो नूनं प्राणन्यागं करोम्यहम् ।

इष्टवन्धुभियुक्तानां नान्यद् दुःस्वनिवारणम् ॥३६६॥

विचिन्त्येति निजे चित्तं चित्रमेनो नराधिपः ।

मरणाय समुत्तरेवो यावच्चिन्ताभगकुलः ॥३६७॥

ज्ञात्वा तावदभिप्रायं चित्तं राज्ञीत्यचिन्तयत् ।

असमञ्जसमुत्पन्नं राज्यश्रयनिबन्धनम् ॥३६८॥

आत्महानिश्च सर्वेषु लोकेषु वचनीयता ।

येन केनाप्युपायेन क्रियते काललङ्घनम् ॥३६९॥

राज्ञी हृदि विमृश्येति यभाषे भूपतिं प्रति ।

नाथ कातरता त्याज्यालम्बनीया हि पीरता ॥३७०॥

प्रिय दुःखं समुत्पन्नं मृत्युमिच्छन्ति कातराः ।

विप्रेकिनः पुनर्धोराः पुण्यं कुर्वन्ति मूरिषः ॥३७१॥

वल्लभैक उपायोऽस्ति करोषि मद्भक्तो यदि ।

दातव्यं दानशालायामर्थिनां दानमोदितम् ॥३७२॥

तेन लुब्धाः समेष्यन्ति दशदेशान्तरस्थिताः ।

सहायान्तादृशा ज्ञेया यादृशी भविष्यता ॥३६४॥

मित्र' विना वृथा राज्य वृथा देगा वृथा सुखम् ।

वृथा कांगो वृथा मन्य कि पुनर्जीविनं वृथा ॥३६५॥

तद्वियोगातुरो मूनं प्राणन्यागं करोम्यहम् ।

इष्टवन्धुवियुक्तानां नान्यद् दुःस्वनिवारणम् ॥३६६॥

विचिन्त्येति निजे चित्ते चित्रसेनो नगाधिपः

मरणाय समुत्तस्थौ यावच्चिन्ताभराकुलः ॥३६७॥

ज्ञात्वा तावदभिप्रायं चित्तं राक्षीत्यचिन्तयत् ।

असमञ्जसमुत्पन्नं राज्यक्षयनिबन्धनम् ॥३६८॥

आत्महानिश्च मर्षेषु लोकेषु वचनीयता ।

येन केनाप्युपायेन क्रियते कालक्षुब्धनम् ॥३६९॥

राक्षी दृदि विमूरयेति वभापे भूपति प्रति ।

नाथ कातरता त्याज्यालम्बनीया हि धीमता ॥३७०॥

श्रिय दुःखे समुत्पन्ने मृत्युमिच्छन्ति कानराः

विप्रेकिनः पुनर्धर्माः पुनर्यं कुर्वन्ति भृग्भिः ॥३७१॥

वृक्षभैक उपायास्मिन् कदापि मट्टनो यदि ।

दातव्य दानशालावामर्षिनां दानमोहितम् ॥३७२॥

तेन लुब्धाः समप्यन्ति दगदगान्तरस्थिताः ।

राज्यभारं समारोप्य प्रयाणप्रवृत्ता भवन् ॥३८२॥

मुक्कलाप्य त्रियां स्त्रीयां मदुमादाय निर्मयः ।

चित्रमेननगर्भाशयनिनः सुमयामरं ॥३८३॥

किपट्टिबोमर्भूमिप्रभुः प्राप्य वट्टुमम ।

मित्रचिन्तानुग्रहवान्नः सुमन्त्र तरोम्भले ॥३८४॥

मित्रदुःसाकुलः कामं मीनः स्तोत्र इषोडके ।

यस्यैवायश्चिन्ताभ्यां म सुमन्त्र विनोदितः ॥३८५॥

यश्चिन्ता कथयामास कृपावामिनवानमा ।

स्वामिज्ञेय पुमान् कामी केन दुःस्मिन् दुःस्मितः । ३८६॥

यद्योचोचत् त्रिषु मर्त्येनैव जानामि मां किमु ।

मकनत्रः समिश्रोमी समैन्धोत्र स्थितः दुग ॥३८७॥

एतद्वचनमाकर्ण्य वरदुःस्मिन् दुःस्मिता ।

वप्रच्छ यश्चिन्ता यत्र दुःस्मितोमी कथं विमां ॥३८८॥

यद्योवादीत कुमारोमी गुणानामेकमन्दिम ।

इष्टमिष्टवियोगातीनां भ्रमन्त्येकां धरानले ॥३८९॥

यश्चिन्ता प्राट् हे स्वामिन विपृक्तोमी कथं नतः ।

वमात्रं यश्चरातोपि भट्टे स्वं कार्गमं भूय ॥३९०॥

तथाग्रं वन्मया पूर्वमराज्यावयुष्टयम् ।

कियद्विद्विषयैः श्राप वमन्तदुरपत्तनम् ॥४००॥
 दर्पिताश्च प्रजाः गर्वा मुमिवल्लभदर्शनात् ।
 पद्यावती श्रियं दृष्ट्वा जाता प्रेमयगायसा ॥४०१॥
 आसन्नप्रमर्षा राक्ष्सी तस्मिन्मन्त्रवशेनधः ।
 ममालोक्य सुम्नं प्राप चित्रमेननरेश्वरः ॥४०२॥
 बाञ्छितायां मित्रा मे नूनं दुःखप्रभावतः ।
 इति ध्यान्वा निजं राज्यं पालयामास भूतिः ॥४०३॥
 चित्रमेननराद्योगः परोपकृतिकर्मठः ।
 धर्मध्यानमनाः कामं गमयामास वामरान् ॥४०४॥
 गुप्ते दिने गुप्ते मग्ने शुभस्थानगनप्रदे ।
 मुदा पद्यावती राक्ष्सी सुतस्ममजीवनत् ॥४०५॥
 मशानन्दान्महोपायः पुत्रजन्ममहोत्सवे ।
 पूजा सर्वत्र सैन्येषु चकार दिग्माष्टकम् ॥४०६॥
 अमारिपट्टहादयां पोषं सर्वजनस्य च ।
 दीनोदारादिकं पुण्यं कारयामास भूतिः ॥४०७॥
 इत्युत्सवसमाप्तानेप्येकादशदिनेत्यथ ।
 भूतिर्वैकुण्ठमानेनावीजयत् राजानान् बहून् ॥४०८॥
 भोजनानन्तरं सर्वे विविधा रात्रयन्दिरे ।
 मन्मानन्दनरदृष्टा नामवायनगस्थे ॥४०९॥

राशोवे मन्वने पुत्रो जातः पश्यप्रभावन ।
 ततस्तदनुमानेन धर्ममनामिधास्य च ॥४१०॥
 तैरेव स्वजनैः मार्गं पद्यावत्या समन्वितः ।
 पापमानेषु पापेषु दानगान् गतो नृपः ॥४११॥
 रत्नवारं समुत्पाद्य स्मृत्या यथावथा हृदि ।
 यथोक्तविधिना तस्य रत्नानपूर्जादिकं व्यभक्त ॥४१२॥
 ततः पद्यावती राक्षी निजोत्सङ्गस्थिताङ्गजा ।
 परमैश्वर्यमिध गन्तुं संयुत्येति वयोवतीत् ॥४१३॥
 भूतवन्तु लोकपाला भोः सुखं चन्द्रप्रभादयः ।
 क्षेत्रपालाश्च पेनालाः सर्वे वैमानिकारणया ॥४१४॥
 'मनसा पशुषा पाशा शीलं द्धमेवित निर्मलम् ।
 तदा हि मत्करवर्मात् मज्जीभवतु गन्त्रिणः ॥४१५॥
 इत्युक्त्वा रत्नकरस्पृष्टमाग्नेयोत्पन्नचेतनः ।
 तत्पत्न्यादुपविष्टाश्रुः यथा मृमोस्थितो नरः ॥४१६॥
 चित्रमनश्चला राज्ञा रत्नसारसमन्वितः ।
 स्वराज्यं पालयामास धर्मकर्मपरायणः ॥४१७॥
 मन्त्रिपक्षावतामुक्ताध्वजमनन्याभयः ।
 ज्ञात्वा पुत्रवपलं ज्ञातो विशेषाष्टमंतत्परः ॥४१८॥
 शिशोर्ना पालने धीमानगिष्ठानामपालने ।

कोनि विष्णुसहस्रनाम दानगीनादिपुण्यनः ॥४१६॥
 सन्नेष्टुर्न सभासीनं सन्निवसामन्तगोमितम् ।
 नरः कोनि समानस्य विज्ञातानि भूतानिम् ॥४१७॥
 देव मिहपुष्पासी यन्त्रे मिहगन्धरः ।
 गर्वि ॥ भूमिर्मन्त्रेन भास्वीमविनाशकृन् ॥४१८॥
 विभक्तं मार्गविष्यं मेघमाति पथिहान् बहून् ।
 न मेषां कुरुते दगदं न ददति कदाप्यमी ॥४१९॥
 मापराधमिति श्रुत्वा भूपो दूतमुन्नाततः ।
 दुन्दुभि दापयामास कोपाटोपाखणेश्वरः ॥४२०॥
 समर्प्य कवचानेकशस्त्रालीतुरगादिकम् ।
 मारमत्कारतः सञ्जीवकार सुभटान् नृपः ॥४२१॥
 चतुरङ्गचमूयुक्त्रिभुवननरेश्वरः ।
 बाधमानम्पुङ्गवाद्यश्चाल स्वपुगातवः ॥४२२॥
 अतुच्छमत्सराक्रान्तः कियद्भिर्वासिरेस्ततः ।
 भूपतिर्दगडकागये सम्प्राप भयभीरणे ॥४२३॥
 निर्गन्धिमये जाते सुमेधु सैनिकेष्वथ ।
 अकम्भात्कन्दनारावं श्रुत्वा राजा व्यचिन्तयत् ॥४२४॥
 अस्यां निर्मानुपाटव्यां श्रूयते कन्दनं किमु ।
 विमृश्येति निजे चित्ते स्वप्नपाणिर्नृपोचसत् ॥४२५॥

याकन्दनानुसारं गतो यावन्किञ्चिद्भुवम् ।
 तदन्तरोरधोभागेपरवत् कथपि पुम्पम् ॥४२६॥
 वदं निगदयन्नेन कीलिनं नाटकीलकैः ।
 दिव्यरूपधरं दिव्यवेषाज्जहारसुन्दरम् ॥४२७॥
 विप्रमेननराधीनः सप्रच्छन्ति नर प्रति ।
 करत्नं कस्य सुतः कास्यावस्था ते कथमीदृशी ॥४२८॥
 ततः स पुण्यः प्राह पीडया पीडितोपि मन् ।
 ममाध्वर्यकरी वार्ता शृणु वीरगिरोमणे ॥४२९॥
 वन्धनाच्छाटय त्वं मां कीलकांश्च निराकुरु ।
 कथयामि स्ववृत्तान्तं निःशान्यः मन् भवत्पुरः ॥४३०॥
 तथा कुत नरः प्राह वैताड्याभिधपर्वते ।
 उत्तरश्रेणिशृङ्गां नाम्ना हेमपुरं पुरम् ॥४३१॥
 तत्रास्ति विसृज्यमानो विद्याधरगिरोमणिः ।
 दानादिमुलमङ्गूणी राजा हेमरथाभिधः ॥४३२॥
 तदिप्रया हेममालाग्नि हेममालेश निर्मला ।
 तत्कुलिमम्भको नाम्ना हेममालीत्यहं सुतः ॥४३३॥
 हेमपूलाप्रियायुक्तः स्थितः सन्दग्धमन्दिरे ।
 सारसंसारमीरुपानि विलगामि यद्य ॥४३४॥

अन्यदा मङ्गलत्रय्य मङ्गलानः सुमितम्भ मे ।
 नन्दीधरवरद्वीपतीर्थयात्रामनोरथः ॥४३८॥
 मनोरमविमानम्भ. प्रियया प्रिययान्वितः ।
 तीर्थानि प्रसुमन मार्गे यावदत्र समागतः ॥४३९॥
 मत्पृष्ठतः समायातो मत्प्रियालुब्धमानसः ।
 रत्नचूडाभिधो दुष्टविद्याधरभट्टैर्वृतः ॥४४०॥
 निष्कृपः किल पापात्मा विधाय मम बन्धनम् ।
 मद्बलभां सस्रादाय जगाम निजधाम सः ॥४४१॥
 हेममालिवचः श्रुत्वा उपकारपरात्मना ।
 प्रणसंरोहिणीलेपात् मञ्जाङ्गः सहसा कृतः ॥४४२॥
 राज्ञश्चरणमानम्य हेममाली व्यजिज्ञात् ।
 मोचितोहं यथा देव तथा बालस्य मत्प्रियाम् ॥४४३॥
 भूपस्तद्वचनं श्रुत्वा परोपकृतितत्परः ।
 तेन सार्द्धं विमानस्थश्चालाचलविक्रमः ॥४४४॥
 भूपतिः कियतीं भूमिं यावद् गच्छति चाग्रतः ।
 स्थितस्तत्पुत्रेण तावद् दृष्टः पापमना रिपुः ॥४४५॥
 पारदारिक पापात्मन् क ममिष्यसि साम्प्रतम् ।
 चित्रसेननरेशेन हकिन्येति कम्पितः ॥४४६॥
 आकस्मिकवचः श्रुत्वा सर्वे भीताः पलायिताः ।

एकाकी न स्थितधीरः मङ्गलामाय समुद्यतः ॥४४७॥
 शीतशामकरे मुद्रं सञ्जाने च पररपरम् ।
 भिषसेनपरंशेन निर्जितः पारदारिकः ॥४४८॥
 म पृत्युभयभीतः मन् ममादाय मुक्ते तुल्यम् ।
 पनितरा भूयनेः पादौ पुनरेवं व्यजिह्वयत् ॥४४९॥
 नेतः कान्तिपुरेजय रजगृहाभिधः सुतः ।
 विद्यां साधयितुं गौने गतोहं गन्धमादने ॥४५०॥
 विद्यायाः साधनं कृत्वा परिवारपरावृतः ।
 परपन् विधग्भराधर्ममभ्रमं च घटच्छया ॥४५१॥
 हेममाली प्रियायुक्ती मिलितौ मम सन्मुखम् ।
 विलोक्य सद्बभूव्यं जातोहं कामपीडितः ॥४५२॥
 मामन्वायमनि मुक्त्वा विद्याभिष्ठायिका गता ।
 ततो विगतविद्योद जातो निहन्मानसः ॥४५३॥
 समीक्ष्य सद्बभूव मां हयित मित्रमण्डलम् ।
 विलोक्य कीतुर्कं काम दारय कश्य न जायते ॥४५४॥
 मङ्गलाममाकर्ण्य कुवितो हेममात्यसौ ।
 निरूपवचनैर्गालि ददानो न निवर्तते ॥४५५॥
 सतः कोपान्मया देव यन्धितः कीलितोप्यमी ।
 सरकान्तो च समादाय स्थितोहं काननान्तरे ॥४५६॥

विनोदेन मया पृष्टा कामि त्वं कस्य वा मुता ।
 ततः श्रुते समाचारं ज्ञातामी गोत्रकन्यका ॥४५७॥
 तावत्त्वदीयहकाभिर्वयस्याः कातरा मम ।
 कादिशीका' द्रुतं नष्टाः सिंहनादादिव द्विषाः ॥४५८॥
 मया शीलव्रतं पूर्वं गृहीतं गुरुपत्निषी ।
 अन्यथा कामिनः केपि पृच्छन्ति किं कृनादिकम् ॥४५९॥
 रत्नचूडवचः श्रुत्वा चित्रसेननराधिपः ।
 प्रशंसां कुरुते तस्य वारं वारं गुग्मादरः ॥४६०॥
 उपकारपरा धन्या दीनोद्धारपरान्तथा ।
 परकार्यकरा धन्या धन्याः शीलधरा नराः ॥४६१॥
 हेममाली नमस्कृत्य राजश्ररणपङ्कजम् ।
 इति विज्ञापयामास विनयानतमस्तकः ॥४६२॥
 जीवदानं धराधीनं न दत्तं मम केवलम् ।
 कुलं हेमरयस्यापि मुडदद्याद्भुतं त्वया ॥४६३॥
 सद्यः प्रसादमाधाय देव मामनृणीकुरु ।
 रत्नद्रुपश्च मत्पार्श्वे गृहाणाश्रितवत्सल ॥४६४॥
 अनेकतीर्थयात्रार्थं नराधीनं नमस्तजे ।
 पल्लवकेन यथाकामगामिना गम्यतेमितः ॥४६५॥

निष्ठावपि मद्रावन् मन्त्रापी रत्नमेधः ।
 नावागन्नामर्मागि मन्त्रेणो वदि वन्त्रिणि ॥४३०॥
 इति दूतायः श्रुत्वा कृतिना मद्रिनीयतिः ।
 मन्त्रेणो वृभुतां दूतो मन्त्रः मन्त्रः समाग्रतः ॥४३१॥
 भग्नोद राशुवाग्र मन्त्रः सन्त्रि मन्त्रिणीभव ।
 निश्वमेनः समावागन्त्यदृष्टांश्रिपयोपरः ॥४३२॥
 मन्त्रा दूतेन निष्ठावो रत्नमेधमन्त्रिणिः ।
 आगतधिश्वमेनोमी रात्रन् मन्त्रिणीव दूतम् ॥४३३॥
 एतद्वचनमारुण्यं कोपप्रस्तुतिर्मापरः ।
 मन्त्रान् मन्त्रुम मन्त्रो रत्नमेधमन्त्रिणिः ॥४३४॥
 मन्त्रोन्मयमुभयोर्जाते मैत्र्ययोः किल मन्त्रमे ।
 योषा युदाङ्गणे योद्धुं मावधानाः स्थिताः पुनः
 रथिका रथिभिः मर्दं गन्त्रथाश्च गन्त्रस्थितैः
 हयस्था हयसंस्थैश्च चक्रयुद्ध परस्परम्
 पत्रवादप्रवादेणाच्छादितं ॥४३५॥
 किं श्रमाकुलवित्तानां ॥४३६॥
 यथा विन्द्याद्रिमध्यस्या गजा ॥४३७॥
 उभयोः सैन्ययोस्तद्वत् सञ्जातं ॥४३८॥

पश्यन् मह्यग्रामकीशलय विप्रमेननरेभ्यः ।
 रत्नजंगममैन्परय प्रशंसां वृत्तेतगम् ॥४८४॥
 यदा मिहपुररवामी मह्यग्रामात् निवर्तते ।
 दण्डरत्नं तदा कोपादानात् करगोचरे ॥४८५॥
 परमेष्ठ्यभिधं मन्त्रं रमुत्वा निजगुरुं पुनः ।
 वामतोऽपुण्येन दण्डरत्नं च नोदितम् ॥४८६॥
 वैरिसेना ततः सर्वा पतिता भूमिमसङ्गता ।
 एक एव स्थितस्तत्र रत्नजंगमभूपतिः ॥४८७॥
 गुरुद्वामात् समुनीर्य विनयानतमस्तकः ।
 ननाम भूपतेः पादौ न हि प्रीतिर्भयं विना ॥४८८॥
 करी च कुञ्जलीकृत्य भूमिजानि व्यतिष्ठत् ।
 अपराधितुं यो दण्डगत दण्डं कुरु मे विभो ॥४८९॥
 इति ध्रुत्वा धरजं कृपापुत्रितचेतमा ।
 सुष्ठ्वा मघारितं दण्डं मना मुग्धाभवस्कृता ॥४९०॥
 विप्रमेननरेजं रत्नजंगमनामकः ।
 गत्वा मिहपुरद्रुष्टे रवापितः कृतमेवम् ॥४९१॥
 आहावाः पानकं कृत्वा गृहीत्वा दण्डमद्भुतम् ।
 अनालापलापीनः समैन्परः स्वपुरं प्रति ॥४९॥
 यमानरपुरद्वाघधनुरङ्गचमूतः

विज्ञापयति मद्रवत्रान् मत्स्वामी रत्नशेखरः ।

नात्रागन्तव्यमुर्वाग स्वश्रेयो यदि वाञ्छामि ॥४७७॥

इति दूतवचः श्रुत्वा कुपितो मेदिनीपतिः ।

अवध्यो भूभुजां दूतो गच्छ गच्छ ममाग्रतः ॥४७८॥

भणनीयं स्वभूपात्रे संनह्य त्वं स्थिरीभव ।

चित्रसेनः समायातस्त्वद्गर्वाग्निपयोधरः ॥४७९॥

गत्वा दूतेन विज्ञप्तो रत्नशेखरभूपतिः ।

आगतश्चित्रसेनोसौ राजन् सर्वाभिव द्रुतम् ॥४८०॥

एतद्द्रव्यमाकर्ण्य कोपप्रस्फुरितोऽधरः ।

चचाल सन्मुक्तं सद्यो रत्नशेखरभूमिपः ॥४८१॥

अन्योन्यमुभयोर्जाते सैन्ययोः किल सङ्गमे ।

योधा युद्धाद्गणे योद्धुं सावधानाः स्थिताः पुनः ॥४८२॥

रथिका रथिभिः सार्द्धं गजस्थाश्च गजस्थितैः ।

हयस्था हयसंस्थैश्च चक्रयुद्धं परस्परम् ॥४८३॥

पद्मवाहप्रवाटेणाच्छादितं गगनाद्गणम् ।

किं श्रमाकुलचित्तानां वीराणामातपच्छिदे ॥४८४॥

यथा विन्दपाद्रिमध्यस्था गजा मुष्यन्ति दुर्देराः ।

उभयोः सैन्ययोस्तद्वत् मम्रातं समराद्गणम् ॥४८५॥

पश्यन् मह्यग्रामकीर्णय चित्रमननरुच्य ।
 रत्नगण्डरमैर्नयस्य प्रजमा इत्यननराम ॥४४॥
 यदा मिहपुरस्वामी मह्यग्रामात् निवृत्तः ।
 दण्डहरं तदा कापादानात् कर्मणः ॥४५॥
 परमेष्ठ्याभिध मन्त्र स्मृत्या निवृत्तः ।
 वामनो वसुधेशेन दण्डहरः ॥४६॥
 वैश्वमेधा ततः सर्वा पतिता भूमिमण्डल ।
 एक एव स्थितस्तत्र रत्नगण्डरभूयति ॥४७॥
 तुरङ्गमात् समुत्पीयं विनयानतमस्तकः ।
 ननाम भूयतेः पादौ न हि पीनिर्भवं विना ॥४८॥
 करौ च कुम्भलीकृत्य भूमिजानि व्यभिहपत् ।
 अग्राधिपु यो दण्डहरः दण्डं वृत्तं विभो ॥४९॥
 इति ध्रुवा धरंशेन कृपापूजितचेतसा ।
 सुपुत्रा मघारिते दण्डे मना सुरधाभवन्कृता ॥५०॥
 विश्वमेधनरंशेन रत्नगण्डरनामकः ।
 गत्वा मिहपुरद्वन्द्वं रथागितः कृतमेधः ॥५१॥
 आहायाः बालकं कृत्वा गृहीत्वा दण्डमद्रुमः ।
 सघनालापलापीशः समैर्नयः स्वपुरं प्रति ॥५२॥
 नरपुरद्वयश्चतुरङ्गचमूतः ।

आददानोतुलं दग्धं मीमस्थवसुधाभुजाम् ॥४६३॥

अनुक्रमेण ममप्राप्तं पन्नोपान्तकानने ।

मन्त्रिणा गन्धमारेण श्रुतो राजा समागतः ॥४६४॥

भर्तुरागमनं भुत्वा पद्मानन्यपि हर्षतः ।

उत्सवं कारयामास वसन्तपुरपत्तने ॥४६५॥

मन्मुरगधलिता मन्त्री परिच्छदममन्वितः ।

ममस्तः पुरलोकाणि प्रमोदाञ्जितमानसः ॥४६६॥

उपायनं समादाय मिलितो मन्त्रिपुङ्गवः ।

पपात भुवनेः पादौ प्रभूतश्रेमपुरितः ॥४६७॥

भूषेन महामोऽथाय समानिह्वय च निर्भरम् ।

दत्तार्थमासनं तोषाभ्य पृष्ठः कुगलादिकम् ॥४६८॥

ततोभीक्ष्ण्य पुत्रस्य पुरस्यान्तःपुररव च ।

गमवातिरथादीनां वप्रच्छ कुगलं मृगः ॥४६९॥

ततो मन्त्रिवर्गोऽन्यथानिना वसुधैवतः ।

वनक्रीडां श्रुत्वा गतो गोपुरमग्निधी ॥५००॥

घर्ममेनामिवः पुत्र आगतः सपरिच्छदः ।

पितुः पादपुर्गं भक्त्या ननामोदाममम्बदः ॥५०१॥

मानिनिह्व ततो भुवः पुत्रं श्लेषार्चयत् ।

1 A इति. evidently for इति. or इतिना ।

प्रवृत्तिं रचयामासुः पल्लवद्वयं प्रमादतः ॥५११॥
 यदि पल्लवद्वयस्य प्रभावः प्रवर्गो भवेत् ।
 अनेकानि च तीर्थानि न क्रियन्तेधुना कथम् ॥५१२॥
 यभावे भूपतिर्देवि नान्यथा तस्य भाषितम् ।
 दण्डः परीक्षितः पूर्वमधुनायं परीक्ष्यते ॥५१३॥
 सप्तग्रामपि सामग्रीं पूर्वमङ्गरादिकाम् ।
 समादाय मदानन्दात् पल्लवद्वे ते स्थिताश्रयः ॥५१४॥
 अष्टापदाभिधं तीर्थं स्मृत्वा हृद्भारमाश्रयः ।
 उन्मत्तात् स पल्लवद्वयो वेगतां गगनाद्गता ॥५१५॥
 पुण्यपारमानन्दयोर्व्यते पल्लवद्वयमिदंस्थिताः ।
 पश्यन्तो वसुधाधर्यं ग्रामा अष्टापदाश्रयते ॥५१६॥
 तत्रैकयोगनायामं वसुधाधरं मन्त्रालयम् ।
 गच्छन्निनयोनुद्धं भस्तेष्वरकाग्नितम् ॥५१७॥
 शान्तकृष्णमयं कृष्णमुद्धं चवमराग्नितम् ।
 प्रापार्द्रं जगदीशानां ददशुभे श्रयो मुदा ॥५१८॥
 स्वर्गमददमद्वागा मगदवाप्तमुद्धो वसुधाधरः ।
 नदन्तः पीडिता देवमुद्धं वेदिवाप्तया ॥५१९॥
 निव्याहं प्रतिमा रजस्रयो मन्त्रुनपीडिताः ।

तण्डुलैर्मणिर्पाठे च वितेनुर्मङ्गलाटकम् ।

जिनाग्रे ढीकयामासुर्लाङ्गल्यादिफलावलीम् ॥५३०॥

हेमदग्दमनोहारिध्वजारोषं वितेनिरे ।

ततो मङ्गलदोषेन साकमारात्रिकं व्यधुः ॥५३१॥

अथ भक्तिभरोत्फुल्लवपुपस्ते त्रयोपि हि ।

गुणीषं वरुणायामासुरानन्दात् सकलाहंताम् ॥५३२॥

सदानन्दरमाभोगरमाप्राणप्रियोगमाः ।

भयन्तु परमात्मानः परमाधीशताकृते ॥५३३॥

प्रमादप्रभवोन्मादवैरिवारनिवारकाः ।

सर्वेषां सुखदाः सर्वे सर्वदा सर्वदर्शिनः ॥५३४॥

दुष्टाष्टकर्मनिर्मुक्ता मुक्ता निर्मलकीर्तयः ।

विहातत्रिजगद्भावा भावायाभयदाः सतम् ॥५३५॥

देशनास्वर्नदीनीरपवित्रितजगत्त्रयाः ।

जयन्तु जगतामीशाः प्राप्तानन्तचतुष्टयाः ॥५३६॥

कल्याणावलिकर्तारो हर्तारो रागविद्विषाम् ।

नाभेयाद्याश्च धीरान्ता रमन्ता मम मानसे ॥५३७॥

अष्टापदे जिनाधीशान् ये बन्दन्ते स्वनब्धितः ।

तस्मिन्नेव भवे यान्ति मानधारते महोदयम् ॥५३८॥

एवं विसारदेर्नृना निश्चितयविश्रुताः ।

चत्तारि परमंगाणि दुल्लहार्णाद जंतुणो ।
 मारुमत्तं सुई मट्ठा संजमंमि य' वोरियं ॥५४८॥
 जग जाव न पीनेइ वाहो जाव न वट्टइ ।
 जाविदिया' न हायंति ताव धम्मं समायरे ॥५४९॥
 संवुज्जह किं न युज्जह संवोहो मनु पेश दुल्लहा ।
 नो हवणमंति राइमा नो सुलहं पुणरावि जावियं ॥५५०॥
 इत्यादिदेगनां धुन्वा प्रतिपुट्ठागपोप्पमी ।
 धर्ममेनसुतो राक्का राज्ये संस्थापितो निजे ॥५५१॥
 मन्त्रिणा रजमारेण सुतः सुमतिनामकः ।
 सुराचार्यममप्रतः समस्थापि निजे पदे ॥५५२॥
 त्वक्त्वा राज्यदिदेगादीन् दत्त्वा दानं यथोचितम् ।
 कृत्वा तीर्थकृतो पुत्रो धित्वा संवेगमुत्तमम् ॥५५३॥
 मयं मन्त्रिजनश्राभ्यां विप्रमेननरेष्टरः ।
 दमसारगुणैः पार्थे जग्राह प्रवमादरात् ॥५५४॥
 त्रिं चास्मिमागप्य कृत्वाग्नेनजनं तथा ।
 ते प्राप्ता अयुने कश्ये मापुदाविष्टमेतः ॥५५५॥
 समुदायादवापेनैवैतं कृतं सुहृन् शिभिः ।
 समुदायमर्थं कृत्वा क्रमाद् वाग्वन्ति ते तिरम् ॥५५६॥

